

Vanamon retki Ahvenanmaalle 5.—8. 6. 2003

Vanamon kesäretki alkoi Helsingistä varhain torstai-aamuna. Lähdimme kohti Turun satamaa Tervon bussilla, joka oli vuokrattu matkaa varten. Muutamia osanottajia poimittiin kyytiin vielä Turuntien varresta — retkeläisiä tuli yhteensä 20. Ylellisen tilavaa linja-autoa kuljetti Sep-po Ahola. Turussa niin matkustajat kuin linja-auto siirtyivät autolautaan, joka suuntasi kohti Maarianhaminaa.

Ahvenanmaalla ajoimme Maarianhaminan itälaidalla meren rannassa sijaitsevaan Övernäsgårdeniin. Siellä majoituimme 2—4 hengen huoneisiin, joita oli pienissä mökeissä ja muutamassa isommassa talossa. Asetuttuamme taloksi tutkimme hieman majapaikkamme pihakasvillisuutta ja näkymiä. Pikkuvarpunen (*Passer montanus*) tuli hetimiten toivottamaan matkalaiset tervetulleiksi. Joukostamme löytyi asiantuntijoita, jotka auttoivat auliisti muita kasvien tunnistamisessa.

Nähtiin muun muassa papelorikko (*Saxifraga granulata*), valkomaksaruoho (*Sedum album*), soikkorotamo (*Plantago media*),

lupikka (*Sesleria caerulea*), kevät-hanhikki (*Potentilla crantzii*) ja kevätesikko (*Primula veris*). Ilmassa oli innostusta ja aitoa löytämisen iloa. Teimme kävelyretken noin kilometrin päässä sijaitsevalle Tullarns ängin suojelualueelle. Sinne johti rantaa noudatteleva kävelytie, ja matkalla oli monenlaisia kasveja ihmeteltäväksi: katkeralinnunruoho (*Polygala amarella*), hammasjuuri (*Dentaria bulbifera*), hietalaukka (*Allium vineale*) ja heinärotamo (*Plantago lanceolata*). Kostealta

Anne Petäinen

Majapaikkamme Övernäsgårdenin pihakasvillisuutta määrittämässä Lauri Lindgren, Birgitta Lindgren ja Pekka Keinänen.

Kasveja tutkailemassa Pirjo Laine (vas.), Ulla Kurimo, Anja Leisma, Leena Paajanen, Susanna Paasivaara ja Sirkka Leino.

Anne Petäinen

Nätön biologinen asema on vanha saaristotila.

Professori Ilkka Hanski esitteli Nätön biologisella asemalla muun muassa täpläverkkoperhosten paritteluhäkkejä.

Anne Petäinen

rantaniityltä löytyi etsimisen jälkeen käärmeenkieli (*Ophioglossum vulgatum*). Varhainen lähtöimme Helsingistä ja pitkäksi venähtänyt kävelyretki uuvutti retkeläiset, jotka siirtyivät pian oomiin iltapuuhiinsa.

Nätön biologinen asema ja luontopolku

Perjantaiaamuna nautimme aamupalan majapaikan ruokasalissa. Isäntä kantoi laulaen ruokia aamupöytään ja kehaisi äänensä olevan parhaimmillaan juuri aamutui- maan. Kello 8 lähdimme sitten ajelemaan etelään kohti Nätön biologista asemaa. Matkalla pysähdyimme pengertielle katselemaan lintuja ja kasveja. Ihastelimme muhkeita tyrnejä (*Hippophae rhamnoides*) ja linnuista kirjattiin nähdyiksi ainakin haahka (*Somaeria mollissima*), punajalkaviklo (*Tringa totanus*), kyhmyjoutsen (*Cygnus olor*), lapasorsa (*Anas clypeata*), meriharakka (*Haematopus ostralegus*) ja lapintira (*Sterna paradisaea*). Tien varressa näimme ensimmäisen runsaan kasvuston seljakämmeköitä (*Dactylorhiza sambucina*) eräällä pihalla. Näiden keltaisten ja punaisten kämmeköiden hauska ruot-sinkielinen nimi on Adam och Eva. Osa kuvasi kasveja kiltisti aidan takaa toisten luikkiessa syyllisen näköisinä lähemmäs kuvaamaan.

Nätön biologinen asema hurmasi kauniine vanhoine rakennuksineen ja upeine ympäristöineen. Alueella pyritään säilyttämään vanhan saaristotilan rakennukset sekä ympäröivät lehtoniityt. Paikalla oli professori Ilkka Hanski, joka oli lupautunut kertomaan vanamo- laisille tutkimushankkeistaan. Sen hän tekikin selväsanaisesti ja kiinnostavasti.

Kiertelimme aseman alueella ihastelemassa rakennuksia, paritteluhäkkien täpläverkkoperhosia (*Melitaea cinxia*), kasvillisuutta ja maisemia. Piha-alueella katseltiin runsaita seljakämmeköitä, kevät-esikoita, tiheitä kasvustoja käärmeenlaukkaa (*Allium scorodoprasum*), verikurjenpolvea (*Geranium sanguineum*), pihakurjenpolvea (*G. pusillum*), pehmytkurjenpolvea (*G. molle*), ym.

Anne Petäinen

Perinteisen mallista ruokokattoista ranta-aittaa esitteli Matti Hanski Nätön biologisella asemalla.

Aseman jälkeen kiersimme osan tien toisella puolella polveilevasta luontopolusta. Näimme lehdestettyjä puita, ja kasvillisuus kokonaisuudessaan osoittautui monipuoliseksi ja kiinnostavaksi. Kämme-
köistä löytyivät miehenkämme (Orchis mascula), punakämme (Dactylorhiza incarnata), seljakämme (Listera ovata) ja valkolehdokki (Platanthera bifolia). Monia muitakin kasveja nähtiin: ahdekaunokki (Centaurea jacea), aholeinikki (Ranunculus polyanthemus), hietalemmikki (Myosotis stricta), iso-

käenrieska (Gagea lutea), jauhesikko (Primula farinosa), lehtokielo (Polygonatum multiflorum), särmämaksaruoho (Sedum sexangulare), räpylāsara (Carex ornithopoda), käärmeenpistonyrtti (Vincetoxicum hirsutum), puna-ailakki (Silene dioica), suomukka (Lathraea squamaria), marjakuusi (Taxus baccata) ym.

Nätöstä jatkoimme jonkin matkaa eteenpäin Järsöhön. Heti autosta purkauduttuamme saimme ihail-
la ylitsemme lentävää vanhaa merikotkaa (Haliaeetus albicilla). Myöhemmin näimme samalla paikalla

vielä vuoden ikäisen merikotkan. Söimme retkilounaan laakean kallion laella. Luonnon helmassa eväät tekivät hyvin kauppansa. Reippaimmat (joita oli suurin osa joukosta) jatkoivat kasvien ja ympäristön tutkimista heti lounaan jälkeen. He tekivät kävelyretken kalliolta kohti Söderfjärdenin ja Djupetin merestä irti kuroutuneita lampia. Alue oli maisemallisesti kiinnostava. Sitä hoidettiin laiduntamalla. Täällä nähtiin matkan upeimmat tyrnipensaat. Kävelyretken jälkeen istuimme jonkin aikaa kalliolla ja pidimme esittelykier-

Pekka Keinänen kuvaamassa seljakämme (Dactylorhiza sambucina) Nätön lehtoniityllä.

Viereinen sivu: Vanamolaisia luontopolulla Nätön lehtoniityllä, missä on mm. lehdestettyjä saarnia.

roksen. Jokainen osanottaja kertoi lyhyesti itsestään ja motiiveistaan osallistua tälle retkelle. Liikunnan- tarve, nälkä ja uteliaisuus matkakumppaneiden suhteen tyydytettynä palasimme Järsöstä takaisin majapaikkaan. Siellä odotti lämmitetty rantasauna, josta rohkeimmat uskaltautuivat pistäytymään myös meressä.

Saunomisen jälkeen kokoonnuimme vielä grillille paistamaan makkaraa ja nauttimaan yhteistä iltapalaa. Ilta kului nopeasti lauleskelun ja huilunsoiton säestyksellä syömisen, juomisen ja tarinoinnin parissa.

Bomarsund, Kastelholma ja Getabergen

Lauantaiamuna lähdimme aamupalan jälkeen pikkuteitä pitkin katsomaan Bomarsundin linnoitusten raunioita. Pysähdyimme matkalla Jomalan Överbyssä, missä on Rysä-Petterin kaivo (Ryss-Petters brunn). Sen väitetään olevan maailman toiseksi syvin ihmisen käsin kaivama kaivo — 24 m. Parhaaseen vanamolaiseen tyyliin kaivon ympäristön kasvit kiinnostivat enemmän kuin kaivon katsominen.

Bomarsundissa kiertelimme katselemassa Krimin sodassa englantilaisten ja ranskalaisten räjäyttämien linnoitusten raunioita. Niillä kasvoi mielenkiintoista ketokasvilisuutta, jota retkeläiset tutkiskelivat kiinnostuneina sateisesta säästä huolimatta. Huomattiin suomen-

(*Sorbus hybrida*) ja ruotsinpihlaja (*S. intermedia*), mäkileinikki (*Ranunculus bulbosus*), mäkivirvilä (*Vicia tetrasperma*), tummarauniainen (*Asplenium trichomanes*) ja liuskarauniainen (*A. septentrionale*), ketunsara (*Carex vulpina*), seljakämmekkä ja muita. Restauroitu sivulinnoitus tutkittiin myös. Siellä oli muhkeita tykkeitä ja komeat näkymät saaristoon. Linnoituksen jälkeen kävisimme vielä Prästössä, joka oli linnoittajien hautausmaasaari. Siellä oli kylki kyljessä neljän uskonnon ja kirkon vanhat hautausmaat. Alueella oli paljon kiinnostavia kasveja, ja aikaa olisi kulunut helposti enemmänkin. Meitä odotti kuitenkin Jan Karls Gårdissa tilattu ateria ahvenanmaalaista kalakeittoa ja pannukakkua.

Ennen ruokailua emäntä kertoi, että perinteisen pannukakun taiki-

Lounastauko luonnonhelmassa Järsön kalliolla.

naan sekoitetaan riisiä. Toinen tavallinen tapa on lisätä siihen myös sianlihan paloja. Henkilökohtaisesti olin tyytyväinen, että meille tarjottiin ensinmainittua laatua, jota nautimme hillon ja kermavaahdon kera.

Ruokailun vahvistamina siirryimme odottamaan opastettua kierrosta viereiseen Kastelholman remontoituun linnaan. Sen ympärillä kasvoi komeita hyvänheikinsavikoita (*Chenopodium bonus-henricus*).

Koska aikaa oli linnakierroksen jälkeen vielä runsaasti, päätimme tehdä kierroksen Getaan. Se sijaitsee Ahvenanmaan pohjoisosassa ja muistuttaa Manner-Suomea kalliolineen ja männiköineen. Getabergenillä osa retkeläisistä reippaili läheiselle näkötorille katsomaan maisemia. Linja-auton vieressä saattoi nauttia kangaskiurun (*Lulula arborea*) liverryksestä ja ihaila upeita pirunpeltoja.

Paluumatkalla poikkesimme Ahvenanmaan länsirannalla katsastamassa Eckerön mahtipontista postia tullitaloa. Sateen vuoksi vierailu oli pikainen. Pihamaalla ehdittiin kuitenkin havaita tyräruoho (*Herniaria glabra*) ja pikkuapila (*Trifolium dubium*). Talossa oli avoinna

pieni kahvila, josta sai hoitoa pakkottavalle kahvihampaalle ja maakeännälkään.

Övernäsgrådiin saavuttaessa, sauna jo odotti kylpijiä. Ilta päätettiin yhteiseen hetkeen makkarapaiston, syömingin ja juominen sekä pienimuotoisen musisoinnin parissa.

Ramsholm, tikankontit ja lähtö

Sunnuntai oli lähtöpäivä, joten pakkasimme aamupalan jälkeen tavaramme ja luovutimme huoneemme pois. Koska aikaa oli ennen lautan lähtöä muutamia tunteja, ajoimme tutustumaan Ramsholmin upeaan kasviparatiisiin. Se sijaitsee Maarianhaminan lentokentän kiitoradan eteläpään jatkeella. Kiersimme rehevään lehtoon tehdyn luontopolun kaikessa rauhassa. Näimme muun muassa haavayrtin (*Sanicula europaea*) ja varsankellon (*Campanula trachelium*). Laajoissa karhunlaukkakasvustoissa (*Allium ursinum*) olivat ensimmäiset kukat vasta avautumassa.

Viimeisenä matkakohteena kävimme etsimässä tikankonttien (*Cypripedium calceolus*) kasvupaikkaa. Kovan etsimisen jälkeen

se löytyikin vahingossa. Yksi retkeläisistä hakeutui sivummalle etsimään helpotusta, ja maanrajassa kykkiessään hän huomasi tikankontin nenänsä edessä. Intiaanihuuto sai aikaan ripeää liikettä, vaikka ensin oltiin epätietoisia, johtuiko huuto käärmeeen puremasta vai muusta onnettomuudesta. Onneksi kyse oli tikankonttien löytymisestä! Sen jälkeen kontteja löytyikin runsaasti. Paikalla kasvoi myös pesäjuuri (*Neottia nidus-avis*).

Vanamon puheenjohtaja Seppo Turunen kiitti kuljettajamme Seppo Aholaa miellyttävästä kyydistä ja kiinnostuneesta osallistumisesta ja ojensi tälle Helsingin kasvillisuutta koskevan kirjan. Monitoimimen kuljettajamme on maanviljelijä ja tietokoneyrittäjä. Kotimatka sujui kommelluksitta, vaikka jännitystä riitti loppuun saakka. Yhden osallistujan ehtiminen Heinolan linja-autoon oli täpärällä. Kuin ihmeen kaupalla kuljettaja onnistui kiidättämään matkalaisen jatkoyhteydelleen.

Kiitokset: Tähän kertomukseen sain korjauksia, vinkkejä ja lisäyksiä Susanna Paasi-vaaralta, Olli Hiidensalolta, Pekka Keinäselältä ja Seppo Turuselta — kiitokset niistä.

Anne Petäinen

Vanamolaisia Bomarsundin linnakkeen raunioilla.

Bomarsundin linnakkeen parhaiten säilynyttä ja restauroitua osaa, josta on komea näköala saaristoon.

Bomarsundin linnakkeen tykinputkia katselemassa Juha Valste (vas.), Lauri Lindgren ja Olli Hiidensalo.

